

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО

Становлення та розвиток освітньої сфери в Україні потребує від навчальних закладів формування ринково-орієнтованої стратегії управління діяльністю ЗВО на специфічному ринку освітніх послуг, спрямованої на створення та посилення його конкурентних переваг.

Основними цілями стратегічного управління в контексті забезпечення конкурентоспроможності повинні бути:

- розширення кількості напрямів підготовки та спеціальностей у сфері довузівської та вузівської освіти;
- підвищення якості підготовки фахівців у відповідності до сучасних вимог;
- підвищення наукового та освітнього потенціалу вищого навчального закладу;
- впровадження нових освітніх технологій та методів навчання;
- виконання наукових досліджень і розробок на високому рівні;
- оптимізація структури ЗВО;
- зміцнення матеріально-технічної бази навчального закладу відповідно до чинних норм.

Для вирішення цих завдань, а також формування ринково-орієнтованої стратегії розвитку вищого навчального закладу потребується розробка та впровадження цілісної системи моніторингу результатів діяльності та ділової активності, що є основою підвищення конкурентоспроможності ЗВО на ринку освітніх послуг.

В наукових джерелах під моніторингом розуміють: процес виявлення значних відхилень в ході здійснення діяльності виробничими системами [1, с.11]; механізм постійного спостереження за контрольованими показниками фінансової діяльності підприємства, визначення розмірів відхилень [2]; систему постійного спостереження за процесами та виявлення основних тенденцій, що мають місце в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства з метою своєчасної оперативної оцінки ситуацій, що виникають [3, с.67]; систему взаємодіючих в процесі спостереження елементів (суб'єктів моніторингу, процесів, техніки моніторингу, методів його здійснення) з метою забезпечення правильності прийняття та реалізації рішень і попередження формування нераціональних рішень та неефективних способів їх здійснення, а також формування висновку про розвиток конкурентоспроможності наукомісткої продукції.

Моніторинг не є самостійною управлінською функцією, а скоріш за все – це компонента таких управлінських функцій як аналіз і контроль, система вимірювання динаміки якісних та кількісних змін в рамках економічної системи, оцінка і прогноз її стану.

До основних функцій моніторингу у сфері управління конкурентоспроможності відносять:

- інформаційну, яка полягає в побудові системи збору та обробки інформації про конкурентоспроможність, створенні спеціалізованої бази даних і механізму передачі цієї інформації для подальшого використання;
- діагностичну, забезпечує сканування поточного стану і динаміки розвитку конкурентоспроможності;
- експертну, що призначена забезпечити можливість безпосередньої оперативної експертизи та достовірного прогнозування конкурентоспроможності;
- коригуючу, що передбачає своєчасне внесення поправок, часткове виправлення чи зміну планів і прогнозів розвитку підприємства з метою нейтралізації загроз конкурентоспроможності;
- прагматичну, спрямовану на використання результатів моніторингу при прийнятті максимально обґрунтованих рішень у сфері управління конкурентоспроможністю.

Для управління конкурентоспроможністю ЗВО необхідна наявність повноцінної та об'єктивної технології її оцінювання та відстежування, яка повинна включати систему принципів, показників та методів вимірювання. Такими властивостями і наділена система моніторингу конкурентоспроможності.

Метою моніторингу конкурентоспроможності ВНЗ є отримання достовірної інформації для прийняття рішення, з одного боку, керівництвом вищого навчального закладу про заходи в системі управління конкурентоспроможністю із врахуванням його положення на ринку освітніх послуг, з іншого боку – зовнішніми користувачами про рівень освітніх послуг, які надаються даними ЗВО, та представляють інтерес для різних категорій стейкхолдерів.

Основними завданнями моніторингу результатів діяльності вищого навчального закладу в контексті забезпечення конкурентоспроможності є:

- виявлення та відстеження переваг і пріоритетів споживачів на динамічному ринку освітніх послуг, новацій у різних сферах діяльності

ВНЗ, прогресивних форм інтеграції в регіональний освітньо-науковий та виробничий простір;

- формування системи цільових показників та вибір методики здійснення моніторингу;

- розробки інструментарію оцінювання рівня конкурентного потенціалу ЗВО для обґрунтування програм та заходів науково-технічного, освітньо-виховного та соціально-економічного спрямування;

- розробку методичних положень обґрунтування і вибору стратегічних ініціатив, формування конкурентної стратегії ЗВО, орієнтованої на підвищення його конкурентних переваг.

Основними етапами моніторингу, які адаптовано до предметної області конкурентоспроможності ЗВО визначено:

1. Збір та систематизація інформації про рівень конкурентоспроможності досліджуваного ВНЗ(освітньої послуги) та ЗВО-конкурентів (освітніх послуг конкуруючих ЗВО).

2. Розробка прогнозів розвитку ЗВО на основі аналізу та узагальнення інформації про конкурентоспроможність (конкурентні переваги), враховуючи рівень конкурентного потенціалу вищого навчального закладу та вплив факторів зовнішнього середовища.

3. Своєчасне виявлення проблем у сфері забезпечення конкурентоспроможності ЗВО (освітніх послуг) і факторів, які спричиняють негативні тенденції в розвитку вищого навчального закладу.

4. Розробка конкурентної стратегії вищого навчального закладу та її деталізація у відповідних планах та програмах його розвитку.

5. Відстеження ефективності та повноти виконання планів і програм у сфері управління конкурентоспроможності ЗВО (освітньої послуги) з деталізацією за видами освітньої, наукової, виховної та інших видів діяльності, їх вплив на результати реалізації прийнятої конкурентної стратегії.

Основними програмними та організаційно-методичними завданнями проведення моніторингу конкурентоспроможності ЗВО є:

- визначення мети, предмету та принципів моніторингу;

- формування системи цільових показників моніторингу (цільовими є показники, які достатньо повно характеризують досліджуваний об'єкт – освітній процес, освітню послугу);

- обґрунтування методів збирання, обробки та представлення (візуалізації) даних.

Основні принципи здійснення моніторингу, що адаптовані до предметної області управління конкурентоспроможності, згруповано у три групи:

1. Принципи, що обумовлюються особливостями предметної області моніторингу:

- принцип суттєвості для різних категорій (внутрішніх і зовнішніх) користувачів одержаної інформації;

- принцип повноти інформації (інформаційного забезпечення);

- принцип реагування – передбачає можливість реагування на запити та зауваження зацікавлених сторін, адекватність відображення інформації про досягнутий рівень конкурентоспроможності ЗВО у відповідній звітності.

2. Принцип побудови системи моніторингу:

- принцип адекватності системи моніторингу цілям та завданням ЗВО у сфері управління конкурентоспроможністю;

- принцип декомпозиції завдань (планів, програм) з розподілом відповідно до підсистем (взаємодії з базами даних, візуалізації, аналізу, моделювання, короткострокового прогнозування, документування) та залежно від функціональних обов'язків різних підрозділів та окремих працівників;

- принцип відкритості системи моніторингу як її здатності до саморозвитку, вдосконалення, нарощування функцій, адаптації до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі й відповідно – до виконання нових завдань;

- принцип програмної та алгоритмічної автоматизації етапів моніторингу спрямована на забезпечення користувачів кінцевими результатами без надмірної деталізації проміжних етапів процесу

- розв'язування завдань у доступній та зрозумілій формі;

- принцип науковості полягає у використанні наукових методів та підходів в процесі реалізації процедур моніторингу у сфері управління конкурентоспроможністю ЗВО.

3. Принципи відображення інформації в системі моніторингу:

- принцип відповідності між об'єктом спостереження (індикаторами формування конкурентних переваг) та методами і методиками моніторингу;

- принцип комплексності передбачає спостереження за усіма підрозділами та сферами діяльності ЗВО, всебічне вивчення причинно-наслідкових зв'язків в системі управління конкурентоспроможністю та ін.

Виконуючи зазначені функції, моніторинг перетворюється в універсальний за своїми дослідницькими можливостями механізм управління конкурентоспроможністю ЗВО в цілому та освітніх послуг зокрема.

Література

1. Добрянський І.А. Європейський простір вищої освіти: виклики і перспективи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2012.- №15 (250). С. 11 – 16.

2. Кремень В. Г. Чому ми бідні, якщо такі освічені. Газета «Дзеркало тиждня», від 20. 02. 2015. №6 – К. 2015. – С. 14.

3. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації/ В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.